

Bảo vệ quyền của người chưa thành niên - Kinh nghiệm một số nước và kiến nghị cho Việt Nam

Cao Thanh Thùy¹, Nguyễn Văn Mỹ², Lâm Bá Khánh Toàn^{1,*}

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

TÓM TẮT

Việt Nam là quốc gia Châu Á đầu tiên phê chuẩn Công ước của Liên hợp quốc về quyền trẻ em (UNCRC – 1989), việc phê chuẩn này đồng nghĩa chúng ta phải đảm bảo Điều 4 Công ước về "thực hiện mọi biện pháp luật pháp, hành chính và các biện pháp khác phù hợp đối với người chưa thành niên". Nhìn chung, các quy định pháp luật Việt Nam điều chỉnh liên quan đến đối tượng này tuy đã được ghi nhận nhưng chưa được hệ thống hóa, các quy định trong Hiến pháp và các lĩnh vực hành chính, hình sự hay dân sự chưa đồng bộ dẫn đến nhiều bất cập. Bài viết này sẽ phân tích một số các quy định pháp luật hiện hành có sự tương quan về bảo vệ quyền của người chưa thành niên, viện dẫn một số kinh nghiệm lập pháp của các quốc gia trên thế giới nhằm gợi mở cho nước ta trong việc pháp điển hóa hướng tới hoàn thiện khung pháp lý bảo vệ quyền của người chưa thành niên trong tương lai.

Đặc biệt, trong bối cảnh Luật tư pháp người chưa thành niên đã được Quốc Hội thông qua vào ngày 20 tháng 11 năm 2024 và có hiệu lực từ ngày 01/01/2026, những phân tích và các đề xuất trong bài viết này mang ý nghĩa quan trọng, góp phần vào quá trình xây dựng một hệ thống pháp luật hoàn chỉnh. Mặc dù Bộ luật Hình sự và Bộ luật Tố tụng hình sự Việt Nam đã thay thuật ngữ "người chưa thành niên" bằng "người dưới 18 tuổi" nhưng sự thay đổi này phần lớn chỉ mang tính thuật ngữ mà chưa đi chú ý đến biện pháp bảo vệ pháp lý thực chất dành cho người chưa thành niên. Bài viết này sẽ sử dụng cả hai thuật ngữ để phù hợp với ngôn ngữ pháp lý đồng thời đảm bảo sự mạch lạc trong phân tích với mục tiêu hướng tới một khuôn khổ pháp lý toàn diện và hiệu quả việc bảo vệ quyền của người chưa thành niên.

Từ khoá: Bảo vệ người chưa thành niên, quyền người chưa thành niên, chuẩn mực quốc tế

¹Trường Đại học Cần Thơ, Việt Nam

²Công Ty Luật TNHH MTV Lâm Thanh, Việt Nam

Liên hệ

Lâm Bá Khánh Toàn, Trường Đại học Cần Thơ, Việt Nam

Email: lbktoan@ctu.edu.vn

Lịch sử

- Ngày nhận: 27-8-2024
- Ngày sửa đổi: 27-02-2025
- Ngày chấp nhận: 26-3-2025
- Ngày đăng: 31-3-2025

DOI:

<https://doi.org/10.32508/stdjelm.v9i1.1470>

Bản quyền

© ĐHQG Tp.HCM. Đây là bài báo công bố mở được phát hành theo các điều khoản của the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

GIỚI THIỆU

Tại các quốc gia phát triển đã sớm xây dựng và ban hành hệ thống pháp luật về người chưa thành niên, trong đó với nhiều quy định riêng biệt áp dụng theo hướng giảm nhẹ trách nhiệm pháp lý thông qua cách thức điều chỉnh các quy định riêng biệt, hệ thống toàn diện cho người dưới 18 tuổi^a. Không nằm ngoài xu thế đó, các cơ quan lập pháp nước ta cũng đã sớm triển khai và hoàn thiện các quy định xung quanh đối tượng là người dưới 18 tuổi như: i). Trong lĩnh vực hành chính: Việc áp dụng hình thức xử phạt, quyết định mức xử phạt đối với người chưa thành niên vi phạm hành chính phải nhẹ hơn so với người thành niên có cùng hành vi vi phạm hành chính. Trường hợp người từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi vi phạm hành chính thì không áp dụng hình thức phạt tiền¹. ii). Pháp luật dân sự: nhà làm luật ghi nhận tại Điều 20 và 21

^a Mặc dù một số văn bản pháp luật Việt Nam có sự thay đổi thuật ngữ từ "người chưa thành niên" sang "người dưới 18 tuổi" như Bộ luật Hình sự, Bộ luật Tố tụng hình sự... Tuy nhiên, về bản chất không có gì thay đổi, vì thế trong quá trình phân tích bài viết, thuật ngữ người chưa thành niên và người dưới 18 tuổi sẽ được sử dụng để phù hợp với lập luận, văn phong của bài viết.

Bộ luật Dân sự hiện hành, phân chia từng phân mức năng lực dân sự dựa trên độ tuổi được xác định đi kèm đó là các vấn đề về quyền và nghĩa vụ và hậu quả pháp lý phát sinh; iii). Ở lĩnh vực hình sự: ghi nhận theo hướng viện dẫn tại Điều 91 Bộ luật Hình sự hiện hành và các quy định khác có liên quan được áp dụng đối với người dưới 18 tuổi như đặt ra nguyên tắc xử lý riêng đối với người dưới 18 tuổi, phân chia hình phạt tương ứng với độ tuổi thực hiện hành vi phạm tội....

Bên cạnh đó, xuất phát từ việc cụ thể hóa Điều 103 Hiến pháp, các văn bản pháp luật tố tụng hành chính, dân sự, hình sự đều có ghi nhận vấn đề bảo vệ người dưới 18 tuổi trong hoạt động xét xử như: Khoản 2 Điều 16 Luật Tố tụng Hành chính năm 2015 quy định - Tòa án xét xử công khai. Trường hợp đặc biệt cần giữ bí mật Nhà nước, thuần phong, mỹ tục của dân tộc, bảo vệ người chưa thành niên hoặc giữ bí mật nghề nghiệp, bí mật kinh doanh, bí mật cá nhân theo yêu cầu chính đáng của đương sự, Tòa án có thể xét xử kín. Điều 25 Bộ luật Tố tụng hình sự năm 2015 quy định: Tòa án xét xử công khai, mọi người đều có quyền tham dự phiên tòa, trừ trường hợp do Bộ luật này quy định.

Trích dẫn bài báo này: Thùy C T, Mỹ N V, Toàn L B K. Bảo vệ quyền của người chưa thành niên - Kinh nghiệm một số nước và kiến nghị cho Việt Nam. *Sci. Tech. Dev. J. - Eco. Law Manag.* 2025; (1):1-9.

Trường hợp đặc biệt cần giữ bí mật Nhà nước, thuần phong, mỹ tục của dân tộc, bảo vệ người dưới 18 tuổi hoặc để giữ bí mật đời tư theo yêu cầu chính đáng của đương sự thì Tòa án có thể xét xử kín nhưng phải tuyên án công khai. Hoặc tại Khoản 2 Điều 15 Bộ luật Tố tụng dân sự năm 2015 quy định: Tòa án xét xử công khai. Trường hợp đặc biệt cần giữ bí mật Nhà nước, giữ gìn thuần phong mỹ tục của dân tộc, bảo vệ người chưa thành niên hoặc giữ bí mật nghề nghiệp, mật kinh doanh, bí mật cá nhân, bí mật gia đình của đương sự theo yêu cầu chính đáng của họ thì Tòa án có thể xét xử kín.

Đặc biệt, gần đây Luật Tư pháp người chưa thành niên được Quốc Hội thông qua^b, có thể xem đây là văn bản đầu tiên thể hiện đầy đủ tinh thần nội lực hóa các văn bản quốc tế, cụ thể rất nhiều quy định có lợi cho người chưa thành niên được tích hợp như xử lý chuyển hướng, hình phạt đối với người chưa thành niên phạm tội; thủ tục tố tụng đối với người chưa thành niên là người bị tố giác, người bị kiến nghị khởi tố, người bị giữ trong trường hợp khẩn cấp, người bị buộc tội, bị hại, người làm chứng; thi hành án phạt tù, tái hòa nhập cộng đồng đối với người chưa thành niên; nhiệm vụ, quyền hạn và trách nhiệm của cơ quan, tổ chức, cá nhân, gia đình trong hoạt động tư pháp người chưa thành niên.

Những khía cạnh nêu trên được xem là sự thay đổi và phát triển vượt bậc của nền tư pháp nước nhà khi vừa học hỏi, tiếp thu, xây dựng dựa trên cơ sở nội luật hóa khung pháp lý quốc tế kể đến như: Nguyên tắc số hai của Tuyên ngôn Gionevơ về Quyền trẻ em năm 1924 quy định: “Trẻ em được chăm sóc đặc biệt, phải có cơ hội hoặc được tạo điều kiện, bằng luật hoặc các biện pháp khác, để giúp trẻ phát triển về thể chất,...Trong việc soạn thảo các bộ luật vì mục đích này, những quyền lợi tốt nhất của trẻ phải được xem xét một cách nghiêm túc.”; Các quy tắc tiêu chuẩn tối thiểu của Liên Hiệp Quốc về hoạt động tư pháp đối với người vị thành niên, 1985 hay còn gọi là Các quy tắc Bắc Kinh 1985. Trong đó có quy định, “...việc xây dựng hệ thống pháp luật quốc gia phải cố gắng xây dựng một hệ thống các văn bản pháp luật, những quy tắc, quy định áp dụng riêng đối với người chưa thành niên phạm tội; hay pháp luật Việt Nam còn xem xét nội luật hóa khoản 3 Điều 40 UNCRC năm 1989: “Các Quốc gia thành viên phải tìm cách thúc đẩy việc thiết lập những đạo luật, thủ tục, các cơ quan và thể chế áp dụng riêng cho những trẻ em bị tình nghi, bị cáo buộc hay bị xác nhận là đã vi phạm luật hình sự...” “United Nations Convention On The Rights Of The Child”. Khía cạnh xây dựng này theo hướng nhằm đảm bảo

^bLuật Tư pháp người chưa thành niên được Quốc Hội thông qua vào ngày 30/11/2024, ngày có hiệu lực 01/01/2026.

phù hợp với các chuẩn mực quốc tế trong cơ chế đảm bảo quyền lợi của người chưa đủ 18 tuổi trong tất cả các quan hệ xã hội với xu hướng nhằm duy trì và góp phần bảo vệ thể hệ trẻ.

Tuy nhiên, không chỉ được nhìn nhận dưới góc độ ở các nhà khoa học, các quy định khung điều chỉnh liên quan đến các quan hệ xã hội trong hành chính, dân sự, hình sự hay tố tụng đối với đối tượng là người chưa thành niên chưa được tích hợp đầy đủ vào Luật tư pháp người chưa thành niên, hiện được ghi nhận rải rác ở nhiều luật và văn bản dưới luật, hoặc có những quy định đã được ban hành cụ thể trong Luật tư pháp người chưa thành niên nhưng lại thiếu văn bản hướng dẫn hay chưa hoàn thiện. Điều này, không chỉ ảnh hưởng đến tính thống nhất khi áp dụng, mà còn là thách thức cho thực tiễn áp dụng đạt được hiệu quả, công bằng và nâng cao giá trị nhân đạo, từ đó chủ thể thực thi pháp luật và mối quan hệ pháp luật cần điều chỉnh áp dụng đối với đối tượng này.

Vì các lẽ trên, việc tiến tới xem xét hợp nhất, sửa đổi, bổ sung một hoặc một số quy định pháp luật hiện hành liên quan đến người chưa thành niên là việc làm hết sức ý nghĩa. Do đó, việc phân tích các vấn đề vướng mắc trong mối quan hệ giữa Hiến pháp và các văn bản quy phạm pháp luật về hành chính, dân sự, hình sự, tố tụng cũng như tham chiếu kỹ thuật lập pháp của các quốc gia trên thế giới, từ đó đưa ra đề xuất cho Việt Nam nhằm hướng đến việc hoàn thiện các quy định khung, hướng đến các chuẩn mực quốc tế là nhu cầu hết sức cần thiết trong thời gian hiện nay. Bài viết này, với những nội dung phân tích luật định hiện hành cùng với việc so sánh trên cơ sở tham chiếu luật nước ngoài sẽ là một trong cơ sở gợi mở cho việc hoàn thiện các quy định pháp luật về người chưa thành niên, đặc biệt là cơ sở để xem xét mức độ hoàn thiện của Luật Tư pháp người chưa thành niên so với các quy định hiện hành, đồng thời gợi mở cho các văn bản hướng dẫn cho Luật Tư pháp người chưa thành niên sắp tới.

PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Phương pháp nghiên cứu chính được sử dụng trong bài viết này là phương pháp phân tích luật học. Phương pháp này được sử dụng để phân tích các quy định pháp luật hiện hành liên quan đến khung pháp lý về tư pháp người chưa thành niên. Bên cạnh đó, phương pháp tổng hợp và so sánh cũng được các tác giả sử dụng để minh chứng cho các nhận định, đánh giá một cách khách quan và khoa học.

Trong đó, việc tìm hiểu khung pháp lý và thực trạng hiện nay trong tiến trình xây dựng và hoàn thiện hệ thống khung pháp lý về tư pháp người chưa thành niên là tiền đề vô cùng quan trọng trong việc thực hiện

để tài. Bởi dựa trên cơ sở đó, nhóm tác giả kiến nghị hoàn thiện quy định pháp luật có liên quan đến việc bảo vệ quyền của người chưa thành niên.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Với mục tiêu xây dựng một hệ thống tư pháp người chưa thành niên hoàn thiện, chúng ta cần không ngừng cập nhật, hoàn thiện khung pháp lý trong nước, đồng thời tích cực thúc đẩy thành lập một hệ thống tư pháp người chưa thành niên trên tinh thần chung tại văn kiện quốc tế (như Công ước của Liên Hợp Quốc về Quyền trẻ em năm 1989). Điều này nhằm đảm bảo rằng quyền và lợi ích hợp pháp của người chưa thành niên được bảo vệ toàn diện trong mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, từ hành chính, dân sự đến hình sự và tố tụng. Thực tế, nhiều quốc gia trên thế giới đã đi đầu trong việc xây dựng và áp dụng các quy định pháp luật chuyên biệt cho người chưa thành niên, tạo ra những tiền lệ đáng học hỏi.

Quy định tại một số quốc gia về cơ chế bảo vệ quyền lợi của người chưa thành niên trong một số lĩnh vực

Tại Cộng hòa Pháp, bắt đầu từ giai đoạn những năm 1945 một trong các đối tượng được quan tâm của các cơ quan công quyền nước Pháp là: “*Tư pháp vị thành niên*”. Một mặt vừa xây dựng các thiết chế mới, mặt khác bổ sung thêm các quy định nhằm phát triển tối ưu các chính sách cho người chưa thành niên trong các lĩnh vực cần điều chỉnh như:

Một là, về lĩnh vực dân sự. Pháp đã ban hành hàng loạt các quy định mới và sửa đổi bổ sung mở rộng thêm một số quyền mà tại trước đó các nội dung văn bản quy phạm pháp luật quốc gia đã được ghi nhận, trong đó được nhắc đến minh thị như: quyền bảo vệ dữ liệu cá nhân². Đây là cơ chế bảo hộ cao về dữ liệu cá nhân trong môi trường mạng nhất là đối với đối tượng là trẻ em có độ tuổi từ 15 tuổi trở lên³, xây dựng nên thiết chế quyền lãng quên – tức quyền loại bỏ nội dung theo yêu cầu của trẻ⁴. Cũng như ngày nay cơ chế viện dẫn các điều khoản, nguyên tắc chung cũng như xây dựng

các thiết chế cho việc Tòa án sẽ áp dụng trực tiếp Công ước quyền trẻ em vào việc trực tiếp giải quyết các vụ việc liên quan đến bảo vệ trẻ em⁴.

Hai là, về lĩnh vực hình sự. Được cho là có những bước tiến trong việc thay đổi tư duy lập pháp nhằm hướng đến người vị thành niên đã được nhà lập pháp quốc gia này thông qua Bộ luật Tư pháp Hình sự dành cho Vị thành niên vào tháng 9 năm 2021 thay cho sắc lệnh ngày 2 tháng 2 năm 1945. Trong đó, ưu tiên xử lý đối tượng này thông qua các biện pháp giáo dục hơn là trừng phạt, xử lý chuyển hướng, giảm nhẹ cho đối tượng... và quy định mới về tuổi chịu trách nhiệm hình sự hiện nay là 13 tuổi⁵. Đối với các đối tượng phạm tội là người dưới 10 tuổi thì việc xử lý hình sự sẽ được thực hiện theo cách thức: i). tịch thu phương tiện, công cụ, tài sản phạm tội; ii). Ngoài ra, tại Điều 83 Luật Tư pháp vị thành niên năm 2019 của Pháp còn quy định về việc cấm xuất hiện nơi thực hiện hành vi phạm tội 01 năm ngoại trừ nơi đó là nơi cư trú,... nhưng trong đó chính sách trọng tâm là việc không một ai được quyền tiết lộ các thông tin, hình ảnh trên các phương tiện truyền thông liên quan đến hành vi quy phạm pháp luật hình sự của trẻ vị thành niên, nếu vi phạm sẽ bị xử lý theo đúng quy định pháp luật.

Tại Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa với nền tảng lập pháp của quốc gia này từ sớm đã soạn thảo, xây dựng một đạo luật riêng vào năm 1991 nhằm hướng dẫn tổng hợp các quy định pháp luật điều chỉnh đối tượng là người chưa thành niên trong các lĩnh vực xã hội. Cụ thể, tại cuộc họp lần thứ 29 của Ủy ban Thường vụ Đại hội Đại biểu Nhân dân Toàn quốc lần thứ XI đã ban hành Quyết định sửa đổi Luật Bảo vệ Trẻ vị thành niên. Trong đó với 10 chương với các nội dung để cập đến các vấn đề cơ bản sau:

Một là lĩnh vực dân sự. Điều 4 Luật của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa về Bảo vệ trẻ vị thành niên năm 2020 quy định hướng đến việc bảo vệ toàn diện sao cho tất cả các việc bảo vệ phải hướng đến nguyên tắc chung là lợi ích tốt nhất cho đối tượng đảm bảo đáp ứng 06 yêu cầu đặt ra: i). dành sự bảo vệ đặc biệt và ưu tiên cho trẻ em; ii). Tôn trọng nhân phẩm của trẻ vị thành niên; iii). Bảo vệ quyền riêng tư và thông tin cá nhân của trẻ vị thành niên; iv). Phù hợp với quy luật và đặc điểm thể chất, tinh thần của trẻ; v). Lắng nghe ý kiến của trẻ vị thành niên; vi). Kết hợp bảo vệ giáo dục. Trong khi đó, phương thức bảo vệ trẻ em trong môi trường mạng cũng được đề cập với nguyên tắc không một tổ chức, cá nhân nào xúc phạm, vu khống, đe dọa, ác ý làm xấu hình ảnh của trẻ vị thành niên qua mạng xã hội dưới các hình thức, âm thanh, video và các hình thức khác nhằm đe dọa trực tiếp đến người chưa thành niên⁶.

²Nguyên văn: Article 51 Loi n° 78-17 du 6 janvier 1978 relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertés- Modifié par Ordonnance n°2018-1125 du 12 décembre 2018 - art. 1 - Version en vigueur depuis le 01 juin 2019. “ Le droit à l'effacement s'exerce dans les conditions prévues à l'article 17 du règlement (UE) 2016/679 du 27 avril 2016..... En particulier, sur demande de la personne concernée, le responsable du traitement est tenu d'effacer dans les meilleurs délais les données à caractère personnel qui ont été collectées dans le cadre de l'offre de services de la société de l'information lorsque la personne concernée était mineure au moment de la collecte.....” Xem thêm: BBC News (2020): “France passes new law to protect child influencers”, https://www-bbc-com.translate.goog/news/world-europe-54447491?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=vi&_x_tr_hl=vi&_x_tr_pto=sc, access on 03/7/2023.

Hai là, lĩnh vực tư pháp và công quyền. Việc thiết lập khung pháp lý về việc xử lý người chưa thành niên trong lĩnh vực hình sự và xử lý hành chính hoặc các lĩnh vực khác được thực hiện đồng bộ. Các lực lượng như Tòa án, Cảnh sát, Viện kiểm sát phải được đào tạo đặt biệt và nắm bắt các đặc điểm về thể chất, tinh thần trẻ vị thành niên cũng như khi giải quyết các vụ án liên quan đối tượng phải xem xét các vấn đề nêu trên mà còn phải đảm bảo giữ bí mật về tên, hình ảnh, địa chỉ, trường học... và các thông tin khác có liên quan đến đối tượng là người chưa thành niên (điều này được nhắc đến tại Điều 102 - 103 Luật bảo vệ trẻ vị thành niên của nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa năm 2020). Ngoài ra, Điều 127 Luật bảo vệ trẻ vị thành niên của nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa năm 2020 quy định nguyên tắc xử lý người chưa thành niên vi phạm pháp luật hành chính hoặc hình sự là giáo dục, cải tạo là chính, trừng phạt là phụ.

Ba là, trách nhiệm pháp lý. Nội hàm Điều 127 còn quy định vấn đề ghi nhận trách nhiệm pháp lý được thể hiện trong một số trường hợp nếu hành vi của các cá nhân và/hoặc cơ quan tổ chức nào vi phạm các quy định về bảo mật thông tin nhân thân và các thông tin thuộc dạng bí mật đời sống riêng tư của trẻ vị thành niên để trục lợi thì sẽ phải gánh chịu các trách nhiệm bao gồm dân sự, hành chính như xử phạt từ một trăm nghìn nhân dân tệ đến một triệu nhân dân tệ và cơ chế xử lý trách nhiệm hình sự nếu có liên quan đến hành vi vi phạm.

Tại Hoa Kỳ, vấn đề người chưa thành niên cũng được đặt ra và quan tâm sớm điển hình như liên quan đến lĩnh vực hình sự: Ban hành đạo luật ngăn ngừa tội phạm và tư pháp vị thành niên năm 1974 và sửa đổi năm 2002. Điểm nổi bật là vấn đề đưa ra khi xử lý áp dụng hình phạt giam giữ hoặc bỏ tù trong khoảng thời gian chờ xét xử vụ án hình sự buộc phải có nhà giam giữ riêng tránh khả năng tái phạm khi được thả ra cũng như loại bỏ trường hợp bị hành hung và tự

⁷. Nhiều bang đã cố gắng tránh chuyển hướng thanh thiếu niên khỏi các nhà tù dành cho người lớn bằng cách cho phép các công tố viên lựa chọn xét xử trẻ vị thành niên trong hệ thống tư pháp dành cho trẻ vị thành niên. Ngoài ra, quy định pháp luật cũng đề cao việc xử lý nghiêm khắc, răn đe trong việc xử lý hành vi xâm phạm đến đối tượng là người chưa đủ 18 tuổi, đặc biệt là vấn đề bảo mật dữ liệu cá nhân^d.

Tại Cộng hòa Singapore. Một trong các chính sách mới được dự thảo và đưa ra nhằm tiến tới việc đảm

bảo hơn về quyền và lợi ích hợp pháp của đối tượng là cá nhân người chưa thành niên. Trong đó, hướng thay đổi ở việc nâng độ tuổi tối đa được xem là trẻ em từ 16 lên thành 18 tuổi (*điều này nhằm phù hợp hơn với các chuẩn mực quốc tế⁸ và pháp luật của một số quốc gia tiên tiến trên thế giới vốn đề cao việc bảo vệ quyền trẻ em - Dự thảo Đạo Luật trẻ em và Thanh niên tại Singapore*). Chính sách đặt ra trong việc Tòa án không được quyền đưa ra quyết định cho một đứa trẻ dưới 10 tuổi đến nhà tạm giam hoặc bất kỳ nơi giam giữ nào khác, trừ trường hợp khác theo quy định. Cũng như việc xây dựng cụ thể về trình tự thủ tục áp dụng xử lý vụ án của Tòa án Thanh Niên (bảo lãnh, điều lệ của Tòa án, chỗ ngồi và những người có thể có mặt^f...). Các dự thảo mới cũng thay đổi theo hướng nếu trẻ em từ 6 tuổi đến chưa đủ 18 tuổi nếu có hành vi vi phạm pháp luật hình sự thì cũng chỉ áp dụng quy định về phục hồi chức năng của người vị thành niên tránh việc áp dụng hình thức xử phạt tù, tạm giam, tăng cường giáo dục tại gia đình và địa phương cũng như xây dựng phương hướng chuyển tiếp xử lý hành vi hành chính được áp dụng rộng rãi, cũng như tăng cường và bảo vệ tối ưu các thông tin của thanh thiếu niên phạm tội ra khỏi sự chú ý của công chúng⁹.

Phân tích và đánh giá một số nội dung quy định pháp luật Việt Nam về bảo vệ quyền của người chưa thành niên

Trên cơ sở nghiên cứu nhóm tác giả nhận thấy, pháp luật Việt Nam đã có nhiều tiệm cận quốc tế trong việc đảm bảo tốt nhất quyền của người chưa thành niên trong đó việc ban hành nhiều văn bản quy phạm pháp luật điều chỉnh trực tiếp đối với chủ thể này như Hiến pháp năm 2013; Bộ luật Dân sự năm 2015; Bộ luật Hình sự năm 2015, sửa đổi, bổ sung năm 2017; Bộ luật Tố tụng hình sự năm 2015, sửa đổi, bổ sung năm 2021, Luật Trẻ em năm 2016 sửa đổi, bổ sung năm 2018 và các văn bản hướng dẫn thi hành. Việc nghiên cứu các văn bản quy phạm pháp luật Việt Nam hiện hành cho thấy có nhiều văn bản đã xây dựng những quy định riêng nhằm bảo vệ quyền lợi của người chưa thành niên như tại Điều 103 Hiến pháp năm 2013 có quy định về việc xét xử kín đối với người chưa thành niên, ngoài ra Bộ luật Dân sự năm 2015 ban hành nhiều quy định liên quan đến người chưa thành niên như quyền được Quyền sống, quyền được bảo đảm an toàn về tính mạng, sức khỏe, thân thể tại Điều 33 hay các Điều 41, 46, 47... quy định về trường hợp người giám hộ cho người chưa thành niên, hay Bộ luật hình sự

^dVào năm 2019, phía FTC đã phạt Google với hành vi thu thập dữ liệu trẻ em trái phép qua các kênh Youtube với mức phạt 150 triệu USD. Xem thêm: Bloomberg: “YouTube will pay \$150 million to end FTC kids privacy probe”, Latimes, <https://www.latimes.com/business/story/2019-08-30/youtube-will-pay-150-million-to-end-ftc-kids-privacy-probe>, access on 21/7/2023.

^eArticle 34 Children and Young Persons Act 1993 Amend, Supplement years 2020.

^fSee also: from Article 34 to Article 58 Children and Young Persons Act 1993 Amend, Supplement years 2020.

năm 2015 (sửa đổi, bổ sung 2017) quy định về độ tuổi chịu trách nhiệm hình sự, nguyên tắc xử lý người dưới 18 tuổi và mức hình phạt dành cho người dưới 18 tuổi có sự khác biệt so với người đủ 18 tuổi, ví dụ tại Điều 91 quy định “Việc xử lý người dưới 18 tuổi phạm tội phải bảo đảm lợi ích tốt nhất của người dưới 18 tuổi và chủ yếu nhằm mục đích giáo dục, giúp đỡ họ sửa chữa sai lầm, phát triển lành mạnh, trở thành công dân có ích cho xã hội, hình phạt tù chỉ được áp dụng khi Tòa án xét thấy các hình phạt và biện pháp giáo dục khác không có tác dụng răn đe, phòng ngừa”.

Ngoài ra, việc giải quyết vụ án hình sự có người bị buộc tội, bị hại, người làm chứng là người dưới 18 tuổi còn được Bộ luật Tố tụng hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung 2021) ban hành một chế định riêng tại Chương XXVIII để xử lý chủ thể đặc biệt này. Điều này, chứng minh sự cam kết của Việt Nam với các văn bản quốc tế về bảo vệ người chưa thành niên, cũng như cho thấy được một số điểm tương đồng của pháp luật Việt Nam với pháp luật các quốc gia phát triển. Tuy nhiên, trong bối cảnh hội nhập tư pháp quốc tế, văn bản quy phạm pháp luật Việt Nam bắt đầu phát sinh nhiều hạn chế liên quan đến quy định về người chưa thành niên, vì thế nội dung này sẽ chỉ ra một số vấn đề cần được xem xét đánh giá chi tiết như sau:

Một là, ghi nhận trong Hiến pháp chưa mang tính bắt buộc. Cho đến nay, Hiến pháp năm 2013 là sự kế thừa và hoàn thiện toàn diện nhất các hiến pháp trước đó của Việt Nam. Các quy định trong Hiến pháp 2013 đã đáp ứng được nhiều yêu cầu pháp lý cơ bản về bảo đảm quyền con người, mang nhiều giá trị nhân văn tốt đẹp trong việc định hướng điều chỉnh các quan hệ xã hội, đặc biệt là các quy định đề cao các quyền và lợi ích của người chưa thành niên. Cụ thể, quy định tại khoản 3 Điều 103 Hiến pháp 2013 về hoạt động xét xử của Tòa án nhân dân là xét xử công khai, nhưng

Trong trường hợp đặc biệt cần giữ bí mật nhà nước, thuần phong, mỹ tục của dân tộc, bảo vệ người chưa thành niên hoặc giữ bí mật đời tư theo yêu cầu chính đáng của đương sự, Tòa án nhân dân có thể xét xử kín”. Quy định này đã xác lập một nguyên tắc xét xử có nội dung bảo vệ người chưa thành niên, để chủ thể đặc biệt này không phải gánh chịu thêm bất kỳ một sự tổn thương tâm lý nào khác trong quá trình tham gia tố tụng tại phiên tòa. Đây sẽ là cơ sở pháp lý nền tảng để các văn bản quy phạm pháp luật khác cụ thể hóa đúng với định hướng của Đảng và Nhà nước trong hoạt động bảo vệ quyền của người chưa thành niên, giá trị bắt buộc còn được bảo hộ và bảo đảm thông qua quy định tại Điều 119 Hiến pháp năm 2013 như sau: “*Hiến pháp là luật cơ bản của nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, có hiệu lực pháp lý cao nhất. Mọi văn bản pháp luật khác phải phù hợp với Hiến*

pháp. Mọi hành vi vi phạm Hiến pháp đều bị xử lý”. Tuy nhiên, quy định tại khoản 3 Điều 103 Hiến pháp 2013 còn hạn chế là đã sử dụng thuật ngữ “có thể” điều này làm nên tính linh hoạt cho cơ quan có thẩm quyền trong việc áp dụng quy định pháp luật, nhưng lại không mang tính bắt buộc đối với cơ quan có thẩm quyền về vấn đề bảo vệ người chưa thành niên trong hoạt động tố tụng nói chung, đặc biệt trong hoạt động tố tụng hình sự. Nội hàm của quy định tại Điều 103 theo bài viết vẫn còn sự tùy nghi, phụ thuộc vào quyết định của cơ quan có thẩm quyền tiến hành tố tụng trọng việc lựa chọn xét xử kín hay công khai đối với chủ thể đặc biệt này.

Thực tế cho thấy, có những vụ án hình sự Tòa án lại quyết định xét xử kín, thông thường là các vụ án về xâm hại tình dục đối với bị hại là người dưới 16 tuổi, nhưng lại có những vụ án hình sự có người bị buộc tội là người dưới 18 tuổi lại chọn xét xử công khai như ngày 12/11/2024 Tòa án nhân dân quận Cầu Giấy tiến hành phiên tòa xét xử công khai vụ án “*Gây rối trật tự công cộng*” của nhóm đối tượng thanh thiếu niên¹⁰. Trong số các bị cáo thì có ba bị cáo là người chỉ mới 16 tuổi và 17 tuổi, điều này cho thấy việc xét xử công khai hay xét xử kín đối với người dưới 18 tuổi phụ thuộc rất lớn vào ý chí chủ quan của Tòa án. Quy định này, cho thấy sự khác biệt trong kỹ thuật lập pháp của Việt Nam so với các quốc gia trên thế giới, chẳng hạn như Nhật Bản và Trung Quốc họ không sử dụng thuật ngữ “có thể” trong xây dựng Hiến pháp, cụ thể: tại Điều 82 Hiến pháp Nhật Bản quy định “*Các phiên tòa được xét xử công khai và các bản án phải được công bố. Nếu các thẩm phán thống nhất rằng việc xét xử công khai không có lợi cho trật tự công cộng hoặc ảnh hưởng tới đạo đức, phiên tòa sẽ được xét xử kín*”¹¹. Quy định trên được Luật Tư pháp người chưa thành niên của Nhật Bản cụ thể hóa như sau: “*Các phiên xét xử người chưa thành niên không được công khai nhưng một số Tòa án gia đình có thể cho phép các nạn nhân trong những vụ án nghiêm trọng quan sát phiên xét xử theo yêu cầu của họ nếu Tòa án thấy phù hợp và không có khả năng cản trở sự phát triển ổn định của người chưa thành niên*”¹². Hay Điều 125 Hiến pháp Cộng hòa nhân dân Trung Hoa quy định “*Nguyên tắc xét xử công khai và nguyên tắc biện hộ Tòa án nhân dân trong khi xét xử vụ án, ngoài trường hợp đặc biệt theo quy định của pháp luật, phải tiến hành xét xử công khai*”. Song song đó, Hiến pháp là Luật Nhà nước, có giá trị định hướng để các văn bản quy phạm pháp luật khác thể chế hóa, vì thế thuật ngữ “có thể” sẽ dẫn đến sự không thống nhất trong việc thể chế hóa Hiến pháp trong hoạt động xét xử người chưa thành niên.

Hai là, trong lĩnh vực dân sự và hình sự chưa đảm bảo quá trình nội luật hóa điều ước quốc tế. Việc ghi nhận,

khái quát độ tuổi được xem là trẻ em là người “dưới” 16 tuổi¹³, trong khi đó tại Bộ luật Dân sự hiện hành lại xây dựng cách hiểu về người chưa thành niên là người “chưa đủ” 18 tuổi. Quy định tại điều ước UN-CRC - 1989 thì “độ tuổi được xác định trẻ em là người dưới 18 tuổi”¹⁴, với tư cách là thành viên điều ước quốc tế thì hiện quy định pháp luật nước ta chưa đảm bảo tính đồng bộ. Có sự tách biệt cho sự phân định giữa trẻ em và người chưa thành niên – tức chưa đủ 18 tuổi, chính việc ghi nhận này dẫn đến sự chưa thống nhất, dễ nhầm lẫn về cách hiểu chung nhất đối với trẻ em. Trong khi đó, việc bỏ qua nhóm người chưa thành niên ở giai đoạn “đủ 16 đến chưa đủ 18 tuổi” thì biện pháp áp dụng bảo vệ quyền và lợi ích có liên quan đến nhóm tuổi này không được bảo đảm. Chưa thống nhất chung trong cách thức áp dụng mang tính chất nghiêm khắc trong pháp luật hình sự liên quan đến “hành vi vi phạm pháp luật hình sự của các chủ thể phạm tội đối với người dưới 18 tuổi – tức người chưa thành niên” được cụ thể tại điểm i khoản 1 Điều 52 Bộ luật Hình sự hiện hành. Trong đó, pháp luật quy định “Phạm tội đối với người dưới 16 tuổi...” là tình tiết tăng nặng trách nhiệm hình sự nhưng chính sự ghi nhận này đã có sự thiếu sót đối với độ tuổi từ đủ 16 đến dưới 18 tuổi trong khi đây cũng là đối tượng dễ bị tổn thương và cần được bảo vệ.

Ba là, trong lĩnh vực tố tụng hình sự và xử phạt vi phạm hành chính chưa có cơ chế bảo đảm được bí mật cá nhân của người dưới 18 tuổi. Cụ thể, khoản 2 Điều 414 Bộ luật Tố tụng hình sự hiện hành quy định nguyên tắc tiến hành tố tụng đối với người dưới 18 tuổi phải “Bảo đảm giữ bí mật cá nhân của người dưới 18 tuổi” Hoặc khoản 4 Điều 134 Luật Xử phạt vi phạm hành chính hiện hành quy định “Trong quá trình xử lý người chưa thành niên vi phạm hành chính, bí mật riêng tư của người chưa thành niên phải được tôn trọng và bảo vệ. Tuy nhiên, như bài viết đã đánh giá ở nội dung “một là” quy định ở khoản 3 Điều 103 Hiến pháp 2013 còn mang tính tùy nghi trong hoạt động xét xử kín đối với người dưới 18 tuổi. Bên cạnh đó, tại Điều 25 Bộ luật Tố tụng hình sự hiện hành đã cụ thể hóa Hiến pháp với quy định mang tính chất tương tự là “Trong trường hợp đặc biệt...Tòa án có thể xét xử kín nhưng phải tuyên án công khai”. Song, cho đến hiện tại khung pháp lý hình sự và tố tụng hình sự Việt Nam tuy đã có nhiều thay đổi tư duy pháp lý theo hướng bảo đảm quyền của người chưa thành niên phạm tội¹⁵. Đặc biệt tại điểm d khoản 1 Điều 7

Thông tư số 02/2018/TT-TANDTC quy định “Đối với những vụ án có người bị hại là người dưới 18 tuổi bị xâm hại tình dục, bị bạo hành hoặc bị mua bán thì Tòa án phải xét xử kín; đối với những vụ án khác có yêu cầu của người dưới 18 tuổi, người đại diện của họ hoặc để giữ bí mật đời tư, bảo vệ người dưới 18 tuổi thì Tòa án cũng có thể xét xử kín nhưng phải tuyên án công khai theo quy định tại Điều 327 của Bộ luật Tố tụng hình sự” có thể hiểu ngoài người bị buộc tội thì việc xét xử kín chỉ bắt buộc đối với các vụ án xâm hại, bạo hành hoặc mua bán bị hại dưới 18 tuổi¹⁶. Tuy nhiên, quy định này lại không áp dụng một cách đồng bộ cho tất cả các trường hợp người dưới 18 tuổi là bị hại nói riêng, người bị buộc tội, người làm chứng dưới 18 tuổi nói chung trong các vụ án hình sự. Việc quyết định có xét xử kín hay không đối với những trường hợp khác phụ thuộc vào quyết định của Tòa án, dẫn đến tình trạng không công bằng và thiếu nhất quán trong việc bảo vệ quyền lợi của người chưa thành niên.

Ngoài ra, thực trạng hiện nay đang diễn ra là trong môi trường kỹ thuật số nơi mà mạng xã hội phát triển mạnh mẽ, việc các hình ảnh, sự việc, hành vi phạm tội liên quan đến người dưới 18 tuổi vẫn chưa được đảm bảo khi đa phần các tin báo, bài viết, video vẫn còn sử dụng các hình ảnh của chính đối tượng này đều được gắn kết trực tiếp với nội dung mà chưa thông qua mã hóa hoặc làm mờ nhân dạng¹⁷,... điều này sẽ là một trong số các trở ngại lớn khi hòa nhập cộng đồng (kể cả người bị buộc tội, bị hại hoặc người làm chứng dưới 18 tuổi) – áp lực từ dư luận xã hội và sự mặc cảm về các nội dung có liên quan lên đối tượng là những vấn đề ảnh hưởng không nhỏ đến tâm lý của chủ thể đặc biệt này.

Do đó, cần thiết ban hành các hành lang pháp lý cụ thể hơn trong việc bảo vệ tính bí mật cho tất cả người dưới 18 tuổi khi tham gia vào hoạt động hình sự và tố tụng hình sự một cách thống nhất, thiết lập cơ sở pháp lý đồng bộ giữa luật xử phạt vi phạm hành chính và tố tụng hình sự. Đồng thời, tăng cường tính nghiêm

đục nhằm hướng đến việc giúp họ sửa chữa sai lầm trong quá khứ cũng như đẩy mạnh xu hướng răn đe và phòng ngừa tội phạm đối với đối tượng này là chủ yếu. ii). Tại Bộ luật Tố tụng hình sự hiện hành: cách ghi nhận tại Phần thứ bảy – Thủ tục đặc biệt được áp dụng cho người dưới 18 tuổi khi phạm tội và được hướng dẫn cụ thể tại Thông tư liên tịch số: 06/2018/TLTT-VKSNDTC-TANDTC-BCA-BTP-BLĐTBXH ngày 21/12/2018 và Thông tư: 02/2018/TT-TANDTC về quy định chi tiết việc xét xử vụ án có người chưa thành niên. Nội dung ghi nhận đối với việc đảm bảo thực hiện thủ tục tố tụng đối với chủ thể tiến hành tố tụng buộc phải là những người đã có kinh nghiệm, đã được đào tạo tập huấn và có kỹ năng về các vấn đề về thấu hiểu cơ bản tâm sinh lý đối với người dưới 18 tuổi.

¹⁶Ngoài ra, tại khoản 2 Điều Điều 13 Luật Tư pháp người chưa thành niên (có hiệu lực 01/01/2026) cũng quy định về việc xét xử kín “Tòa án xét xử kín đối với vụ án hình sự có người chưa thành niên bị xâm hại tình dục hoặc trường hợp đặc biệt khác cần bảo vệ người chưa thành niên”.

¹³Chính sách hình sự đã có nhiều biện pháp áp dụng xử lý người chưa thành niên phạm tội như: i). Tại Bộ luật hình sự hiện hành: đã có quy định 01 chương riêng (XII) từ Điều 90 đến Điều 107. Trong đó, trọng tâm được nhắc đến là áp dụng biện pháp giám sát, giáo

minh xử lý đối với các cá nhân, tổ chức có hành vi xâm phạm ảnh hưởng đến sự phát triển sau này và các vấn đề về đời sống riêng tư, bí mật cá nhân của người dưới 18 tuổi (Điều 33 đến Điều 37 Nghị định 56/2017/NĐ-CP về quy định chi tiết một số điều của Luật Trẻ em năm 2016 có quy định về vấn đề này như chưa được chi tiết và cụ thể). Việc làm này, sẽ đảm bảo tối đa việc các thông tin về nhân thân, nhận dạng không những đối tượng là người chưa thành niên phạm tội mà còn đối với các bị hại là người chưa đủ 18 tuổi trên nhiều lĩnh vực, đặc biệt là không gian mạng.

THẢO LUẬN

Qua nghiên cứu, phân tích quy định pháp luật nhóm tác giả có một số kiến nghị hoàn thiện pháp luật pháp luật Việt Nam về bảo vệ quyền lợi của người chưa thành niên trong một số lĩnh vực như sau:

Một là, cần loại bỏ cụm từ “có thể” trong quy định tại khoản 3 Điều 103 Hiến pháp 2013 về việc có thể lựa chọn việc xét xử kín. Mọi hoạt động của Tòa án hoàn toàn độc lập chỉ tuân theo pháp luật, việc xét xử công khai hay xét xử kín không phụ thuộc vào nhận xét, đánh giá của một chủ thể mà phải dựa trên căn cứ của pháp luật và một tập thể có thẩm quyền. Vì thế, một khi căn cứ của văn bản có giá trị thượng tôn – Hiến pháp còn sử dụng cụm từ “có thể” thì không thể nào tạo nên sự đồng bộ và nhất quán cho các văn bản quy phạm pháp luật khác cũng như khó cho thực tiễn áp dụng. Đồng thời, người dưới 18 tuổi là lứa tuổi mà tâm lý và suy nghĩ của họ chưa đầy đủ và ổn định, dễ bị ảnh hưởng bởi những tác động tiêu cực từ xã hội, đặc biệt trong hoạt động tố tụng nói chung, hoạt động tố tụng hình sự nói riêng nơi tồn tại nhiều thủ tục nghiêm khắc có thể ảnh hưởng sâu sắc và mang đến sự tổn thương rất lớn đối với người dưới 18 tuổi. Vì thế, việc xác định rõ ràng hoạt động xét xử là điều cần thiết đối với chủ thể đặc biệt này. Tham chiếu đến kỹ thuật lập pháp của một số quốc gia, đa phần họ không sử dụng thuật ngữ “có thể” trong Hiến pháp, chẳng hạn Điều 82 Hiến pháp Nhật Bản hay Điều 125 Hiến pháp Cộng hòa nhân dân Trung Hoa (đã được phân tích ở mục 3.2 bài viết này). Ngoài ra, có thể tham khảo thêm quy định khác của nước ngoài về việc xét xử kín như: Tại mục (5) *Xét xử kín* - Phần III. Bối thẩm đoàn, cáo trạng và thông báo của Nguyên tắc tố tụng hình sự Liên bang Hoa Kỳ quy định “*Theo quyền về phiên tòa công khai trong một thủ tục tố tụng về hành vi coi thường, tòa án phải xét xử kín trong phạm vi cần thiết để ngăn cản việc tiết lộ một vấn đề nào đó xảy ra trước bồi thẩm đoàn*”. Hoặc tham chiếu đến Điều 241 Bộ luật Tố tụng Hình sự của Liên bang Nga quy định về việc xét xử kín như sau: Điều 241. Xét xử công khai “2. Chỉ được tiến hành xét xử kín trên cơ sở quyết

định của Tòa án trong những trường hợp nếu: 1) Việc xét xử ở Tòa án có thể dẫn đến lộ bí mật quốc gia hoặc những bí mật khác do Luật liên bang Nga quy định; 2) Việc xét xử về những tội phạm do người chưa đủ 16 tuổi thực hiện.”

Với hai tham chiếu Hiến pháp và pháp luật tố tụng nước ngoài nêu trên, bài viết cho rằng đây sẽ là những khuyến nghị có giá trị giúp cho việc hoàn thiện Hiến pháp Việt Nam, góp phần tạo hành lang pháp lý vững chắc cho các văn bản quy phạm pháp luật khác được thể chế hóa rõ ràng, đồng bộ. Đặc biệt, tại khoản 2 Điều Điều 13 Luật Tư pháp người chưa thành niên (có hiệu lực 01/01/2026) cũng quy định về việc xét xử kín “*Tòa án xét xử kín đối với vụ án hình sự có người chưa thành niên bị xâm hại tình dục hoặc trường hợp đặc biệt khác cần bảo vệ người chưa thành niên*”. Đây là quy định có sự kế thừa tiến bộ, tuy nhiên lại có sự tranh cãi về vấn đề “*trường hợp đặc biệt*” được hiểu như thế nào. Luật Tư pháp người chưa thành niên của Việt Nam mới được thông qua và chưa có hiệu lực, nên việc xem xét vấn đề xét xử kín đối với người bị buộc tội, bị hại là người chưa thành niên là rất cần thiết và cần có những hướng dẫn áp dụng thống nhất trong thời gian tới.

Hai là, tăng cường đảm bảo tuyệt đối thông tin của người chưa thành niên là người vi phạm, bị hại hay là đối tượng có liên quan... trong các quan hệ xã hội. Trên cơ sở nội dung trên, nhóm tác giả đã chỉ ra hiện còn tồn tại một số khía cạnh mà thông tin nhân thân bị tiết lộ thì sẽ ảnh hưởng rất lớn đến chính bản thân người chưa thành niên khi cố gắng tái hòa nhập cộng đồng và sửa chữa lỗi sai từ quá khứ. Nên trong định hướng giai đoạn tới khi xem xét xây dựng sửa đổi, bổ sung khung pháp lý về việc đảm bảo quyền của người chưa thành niên nhà làm luật cần nhìn nhận theo hướng: i). Ban hành cơ chế bảo đảm bí mật riêng tư của người chưa thành niên trong lĩnh vực xử phạt vi phạm hành chính, dân sự hoặc tố tụng hình sự bằng việc tham chiếu các quy định ở các quốc gia như Pháp, Cộng hòa liên bang Đức, Trung Quốc... đều có quy định về vấn đề bảo vệ quyền riêng tư và cách thức bảo vệ - vấn đề này được tác giả phân tích nội dung 3.1 Quy định tại một số quốc gia về cơ chế bảo vệ quyền lợi của người chưa thành niên trong một số lĩnh vực của bài viết. Ngoài ra, quá trình ban hành có thể viện dẫn hoặc tham khảo, đối chiếu với Luật Trẻ em năm 2016, Luật Báo chí 2016 có các quy định về việc nghiêm cấm tiết lộ thông tin, bí mật của người vi phạm pháp luật hoặc bị hại dưới 18 tuổi.

Đồng thời, cần xem xét yếu tố xét xử kín đối với người bị buộc tội và bị hại là bắt buộc. Tăng mức xử phạt vi

phạm nhằm phòng ngừa và tạo tính răn đe cao¹, bồi thường dân sự và dựa trên hành vi vi phạm mà có thể xử lý nghiêm theo hướng hình sự đối với hành vi xâm phạm đến các thông tin bảo mật đời sống riêng tư, hành vi vi phạm pháp luật trong đó việc đảm bảo cơ chế dữ liệu xuất, nhập hay chia sẻ, công khai các thông tin nhân thân của đối tượng là người chưa thành niên kể cả trong môi trường mạng; ii). Tăng cường tính phối hợp xử lý của các chủ thể có thẩm quyền trong việc phát hiện hoặc dự báo phát hiện có hành vi xâm phạm đến quyền lợi của người chưa thành niên.

Ba là, thống nhất ghi nhận tăng trách nhiệm pháp lý đối với hành vi vi phạm pháp luật hình sự đối với người chưa đủ 18 tuổi. Theo đó, việc ghi nhận của pháp luật hình sự sẽ được cụ thể như sau: i). Sẽ là *Tình tiết định khung tăng nặng* đối với hành vi được xác định là tội phạm đối với người chưa đủ 18 tuổi cũng như ghi nhận tại các tội danh có liên quan; ii). Hoặc là *Tình tiết tăng nặng trách nhiệm hình sự* đối với hành vi phạm tội đối với người chưa đủ 18 tuổi tại điểm i khoản 1 Điều 52 Bộ luật Hình sự hiện hành. Việc chỉ áp dụng tình tiết tăng nặng đối với những người thực hiện hành vi phạm tội đối với người dưới 16 tuổi, trong khi bỏ qua đối tượng từ đủ 16 đến dưới 18 tuổi, thực sự tạo ra một khoảng trống pháp lý cho thấy sự không đồng bộ với nguyên tắc bảo vệ người chưa thành niên (người dưới 18 tuổi). Đồng thời, việc bảo vệ cho một nhóm tuổi cụ thể có thể bị coi là không công bằng cho nhóm chưa thành niên còn lại. Vì thế, gợi mở của bài viết theo hướng xem xét tình tiết tăng nặng trách nhiệm hình sự đối với hành vi phạm tội đối với người chưa thành niên là một gợi mở phù hợp với việc sự lý người thực hiện hành vi phạm tội, cũng như phù hợp với nguyên tắc bảo vệ người chưa thành niên.

Cuối cùng, trong bối cảnh Luật Tư pháp người chưa thành niên được ban hành, thuật ngữ người chưa thành niên đã được quy định rõ ràng trong văn bản mới, vì thế nhóm tác giả khuyến nghị nên xem xét thống nhất thuật ngữ “*chưa thành niên*” với “*dưới 18 tuổi*” hay “*chưa đủ*” với “*dưới 18 tuổi*” trong các văn bản quy phạm pháp luật. Theo Bộ luật Dân sự hiện hành quy định là thuật ngữ người chưa thành niên, cụ thể tại Điều 21 quy định “*người chưa thành niên là người chưa đủ mười tám tuổi*”. Trong Bộ luật hình sự

1999 (sửa đổi, bổ sung 2009) và Bộ luật Tố tụng hình sự 2003 thì lại sử dụng thuật ngữ “*chưa thành niên*” để chỉ người bị buộc tội hay bị hại là người dưới 18 tuổi. Trong khi đó, tại Bộ luật Hình sự hay Bộ luật Tố tụng hình sự hiện hành thì sử dụng “*người dưới 18 tuổi*” và Luật Xử lý vi phạm hành chính năm 2012 (sửa đổi, bổ sung 2020) quy định “*từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi*” sự đa dạng về thuật ngữ liên quan đến độ tuổi người chưa thành niên trong các văn bản pháp luật không phản ánh sự thiếu thống nhất trong hệ thống pháp luật mà xuất phát từ đặc thù của từng ngành luật, mỗi ngành luật đều có những quy định riêng về độ tuổi chịu trách nhiệm pháp lý. Bài viết này không đề cập đến việc thay đổi độ tuổi chịu trách nhiệm pháp lý mà chỉ nhấn mạnh sự cần thiết phải thống nhất thuật ngữ “*chưa thành niên*” để tạo ra một nền tảng chung, từ đó các văn bản pháp luật có thể cụ thể hóa độ tuổi chịu trách nhiệm pháp lý một cách rõ ràng và phù hợp. Vì lẽ trên, giữa các văn bản luật hiện hành nên sử dụng thống nhất thuật ngữ để xác định độ tuổi của người chưa thành niên. Song song đó, khi xã hội thay đổi, việc thay đổi độ tuổi trong việc xử lý hình sự hay hành chính là có thể xảy ra, việc thống nhất thuật ngữ chưa thành niên thay cho cụm từ chỉ độ tuổi cụ thể như người dưới 18 tuổi (trong pháp luật hình sự) hay người từ đủ 14 đến dưới 16 tuổi (trong pháp luật hành chính) sẽ tạo điều kiện thuận lợi cho việc điều chỉnh độ tuổi trong tương lai nếu cần thiết, phù hợp với sự phát triển của xã hội.

Do đó, nhóm tác giả đề xuất cần thống nhất thuật ngữ “*chưa thành niên*” trong việc xác định độ tuổi để đảm bảo tính chính xác và thống nhất trong các văn bản. Cũng như góp phần đồng bộ cho tất cả các khung pháp lý điều chỉnh liên quan đến đối tượng này, từ đó thể hiện tính tôn trọng các cam kết thỏa thuận nước nhà tại UCRC – 1989. Với những đề xuất trong bài viết là việc làm góp phần tăng cường, thực hiện tốt chính sách nước nhà theo hướng xử lý hoặc áp dụng đối với đối tượng là người chưa thành niên sao cho giảm nhẹ hoặc áp dụng phương thức giáo dục, đào tạo giúp đối tượng đặt biệt này nhận sai và khắc phục lỗi lầm quá khứ, từ đó bảo đảm tốt nhất quyền và lợi ích của chủ thể đặc biệt này.

KẾT LUẬN

Bảo vệ quyền lợi của người chưa thành niên đã và đang là mối quan tâm không chỉ ở cấp độ quốc gia mà còn ở cả cấp độ quốc tế. Bảo đảm vấn đề này thì sẽ góp phần hiệu quả cao trong việc giúp nâng cao chất lượng nguồn tài nguyên quốc gia cũng như thúc đẩy và tạo tiền đề hiệu quả thực thi các quy định, đảm bảo xu hướng tránh hoặc giảm nhẹ, chuyển hướng xử lý trách nhiệm của người chưa thành niên khi có hành vi

¹Hướng điều chỉnh sao cho mức phạt áp dụng hiện tại nhân với hệ số (1,5 hoặc 2) lần. Điều này cũng thể hiện cơ chế xử lý nghiêm của nước nhà điều này là hoàn toàn phù hợp. Điều này có thể tham khảo đến quy định pháp luật Trung Quốc “*Bởi nếu cùng những hành vi vi phạm pháp luật mà gây ảnh hưởng đến người chưa thành niên tại Trung quốc lên tới 100.000 nhân dân tệ đến 1.000.000 nhân dân tệ*” như đã đề cập tại Mục 3.1 Quy định tại một số quốc gia về cơ chế bảo vệ quyền lợi của người chưa thành niên trong một số lĩnh vực bài viết”.

vi phạm pháp luật trong hành chính, dân sự, hình sự,... Để bảo đảm được vấn đề vừa nêu, bài viết đã đánh giá được một số tồn tại ở các quy định trong Hiến pháp, dân sự, hình sự, tố tụng hình sự. Trên cơ sở đó tham chiếu luật quốc tế vào việc gợi mở hướng hoàn thiện toàn diện các quy định pháp luật nước nhà về bảo vệ người chưa thành niên. Ngoài ra, vẫn cần có sự phối hợp trong công tác tuyên truyền, kịp thời xử lý các hành vi xâm phạm đến đối tượng là người chưa thành niên bởi đằng sau những hệ lụy sẽ tác động tiêu cực không chỉ là các chủ thể quyền mà còn là sự an ninh chế độ chính trị, kinh tế, xã hội và cá nhân người chưa thành niên trong trên cơ sở hành lang pháp lý đã được xác định./.

XUNG ĐỘT LỢI ÍCH

Nhóm tác giả xin cam đoan rằng không có bất kì xung đột lợi ích nào trong công bố bài báo.

ĐÓNG GÓP CỦA TÁC GIẢ

- Tác giả Cao Thanh Thùy chịu trách nhiệm nội dung: tóm tắt, kết quả nghiên cứu, thảo luận, kết luận.
- Tác giả Nguyễn Văn Mỹ chịu trách nhiệm nội dung: giới thiệu, một phần kết quả nghiên cứu và thảo luận; hình thức của bài viết.
- Tác giả Lâm Bá Khánh Toàn chịu trách nhiệm nội dung: dịch thuật tiếng anh, phương pháp nghiên cứu, một phần kết quả nghiên cứu và tác giả liên hệ chính với tạp chí đăng bài.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quốc hội. Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật xử lý vi phạm hành chính. Luật số 67/2020/QH14. Hà Nội: 2020;.
2. Điều 51 Đạo luật Pháp số 2018-493 ngày 20 tháng 6 năm 2018 kèm với Luật số 78-17 ngày 6 tháng 1 năm 1978 liên quan đến xử lý dữ liệu, hồ sơ và quyền tự do – phiên bản có hiệu lực ngày 01/6/2019;.
3. United Nations, United Nations Human Rights. Experts of the Committee on the Rights of the Child Praise France for Outreach Patrols Supporting Families in Street Situations, Ask about Violence against Children and the Situation of Children in Overseas Territories [Internet]. 2023 [cited 2023 Jun 30];Available from: <https://www.ohchr.org/en/news/2023/05/experts-committee-rights-child-praise-france-outreach-patrols-supporting-families>.
4. Lương NH, et al. Khái quát, đánh giá về tư pháp người chưa thành niên của Anh; Pháp và kiến nghị xây dựng hệ thống tư pháp người chưa thành niên Việt Nam [Internet]. Tạp chí điện tử Tòa án nhân dân. 2022 [cited 2023 Jul 1];Available from: <https://tapchitoaan.vn/danh-gia-va-kien-nghi-xay-dung-hoan-thien-he-thong-tu-phap-nguoi-chua-thanh-nien-cua-viet-nam5998.html>.
5. European Commission. National youth law [Internet]. 2023 [cited 2023 Jul 12];Available from: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/france/12-national-youth-law>.
6. Article 77 Law of the People's Republic of China on the Protection of Minors years 2020;.
7. American Bar Association. Juvenile Justice & Delinquency Prevention Act [Internet]. [cited 2023 Jul 20];Available from: https://www.americanbar.org/advocacy/governmental_

- [legislative_work/priorities_policy/criminal_justice_system_improvements/juvenile_justice_delinquency_prevention_act/](#).
8. United Nations. Convention on the Rights of the Child. Article 1. 1989 Nov 20;.
9. Singapore Judiciary. Youth arrest overview and process [Internet]. [cited 2023 Jul 21];Available from: <https://www.judiciary.gov.sg/criminal/youth-arrest-overview-process>.
10. Phạm C. Xét xử công khai: bài học cho thanh thiếu niên ngộ ngáo [Internet]. Báo Mới. 2024 [cited 2024 Dec 20];Available from: <https://baomoi.com/xet-xu-cong-khai-bai-hoc-cho-thanh-thieu-nien-ngo-ngao-c50718272.epi>.
11. Văn phòng Quốc hội. Tuyển tập Hiến pháp một số nước trên thế giới. Hà Nội: Nxb Thống kê; 2009. tr. 133;.
12. Nguyễn THY. Hệ thống tư pháp người chưa thành niên của Nhật Bản [Internet]. Tạp chí Dân sự và Pháp luật. [cited 2024 May 12];Available from: <https://danchuphapluat.vn/he-thong-tu-phap-nguoi-chua-thanh-nien-cua-nhat-ban>.
13. Quốc hội. Luật Trẻ em năm 2016 và Luật sửa đổi, bổ sung năm 2018. Luật số 102/2016/QH13 và Luật số 28/2018/QH14. Hà Nội: 2016 & 2018;.
14. Điều 1 Liên Hợp Quốc, Công ước về quyền trẻ em năm 1989, ngày 20/11/1989;.
15. Hà Q. Đề nghị ngăn chặn phát tán hình ảnh, thông tin trẻ nhỏ ở 'tỉnh thất Bồng Lai' trên mạng xã hội [Internet]. Báo Tuổi Trẻ Online. [cited 2023 Jul 21];Available from: <https://tuoitre.vn/de-nghien-ngan-chan-phat-tan-hinh-anh-thong-tin-tre-nho-o-tinh-that-bong-lai-tren-mang-xa-hoi-20220112175129117.htm>.

Protect the rights of minors - Experience in some countries and recommendations for Vietnam

Cao Thanh Thuy¹, Nguyen Van My², Lam Ba Khanh Toan^{1,*}

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

ABSTRACT

Vietnam was the first Asian country to ratify the United Nations Convention on the Rights of the Child in 1989. This ratification obligates the country to "undertake all appropriate legislative, administrative, and other measures" to protect children's rights (Article 4, United Nations Convention on the Rights of the Child, 1989). While Vietnam has enacted various legal provisions related to minors, these regulations remain fragmented. The lack of systematic codification across the Constitution, administrative laws, and criminal and civil regulations has resulted in inconsistencies and gaps in legal protection. This article examines the current Vietnamese legal framework for protecting minors' rights, highlighting existing shortcomings and comparing them with legislative experiences from other countries.

By drawing on international best practices, the authors provide recommendations for improving Vietnam's legal system, particularly in light of the recent passage of the Juvenile Justice Law. On November 20th, 2024, the National Assembly of Vietnam enacted the Juvenile Justice Law 2024 which will become effective from January 1st, 2026, except for Article 139, Clauses 1 and 2 of Article 162 of the Juvenile Justice Law 2024 which will come into force from January 1st, 2028. These proposals are essential in advancing a more comprehensive and effective legal framework for child protection. Notably, while Vietnam's Criminal Code and Criminal Procedure Code have replaced the term "người chưa thành niên" (juvenile) with "người dưới 18 tuổi" (person under 18), this change is largely terminological and does not affect the substantive legal protections offered to minors. For consistency, this article will use both terms interchangeably to align with the legal discourse and maintain coherence in the analysis.

Key words: Protect people under 18 years old, rights of minors, international standards

¹Can Tho University, Vietnam.

²Lam Thanh Law Company Limited, Vietnam

Correspondence

Lam Ba Khanh Toan, Can Tho University, Vietnam.

Email: lbktoan@ctu.edu.vn

History

- Received: 27-8-2024
- Revised: 27-02-2025
- Accepted: 26-3-2025
- Published Online: 31-3-2025

DOI :

<https://doi.org/10.32508/stdjelm.v9i1.1470>

Check for updates

Copyright

© VNUHCM Press. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

Cite this article : Thuy C T, My N V, Toan L B K. **Protect the rights of minors - Experience in some countries and recommendations for Vietnam.** *Sci. Tech. Dev. J. - Eco. Law Manag.* 2025; (1):1-1.